

פרשת שמייני

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

משה ואהרן יוצאים ומברכים את כל העם, ולפתע אלו רואים בפלא הגדול: "וירא כבוד ה' אל כל העם" • לאחר מכן מופיעים כל דיני המאכלות האסורות, ומפורטים החיות, הבהמות, העופות והדגים האסורים באכילה

"ויהי ביום השמיני" - להקמת המשכן "קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל". הוא מצווה על אהרן לקחת עגל לחטאת - לרמז בזאת שכיפר לו ה' על חטא העגל, ועל בני-ישראל הוא מצווה לקחת שעיר עיזים לחטאת, עגל וכבש לעולה ושור ואיל לשלמים, וכן מנחה בלולה בשמן. כל זאת בתור "הכנה", יען "כי היום ה' נראה עליכם".

בני-ישראל מקיימים את הציווי - "ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'". כולם עומדים ומחכים אך אהרן בוש לגשת להקריב את הקרבנות. משה אחיו מזרזו: "קרב אל המזבח", כי לכך נבחרת! אהרן מקריב את קרבנו ואת קרבן העם (ככל סדר הקרבת הקרבן) "כאשר צווה ה'", ואחר שהוא מניח את שפורט לעיל על המזבח "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולות והשלמים".

אחר-כך נכנסים משה ואהרן אל אהל-מועד ללמוד את מעשה הקטורת. העם כולו מצפה לראות האם יעזרו כל העבודות וכבוד ה' ישכון במשכן - שכן שבעה ימים הקריב משה את הקרבנות ושכינה לא שרתה במשכן - והנה משה ואהרן יוצאים ומברכים את כל העם, ואלו רואים בפלא הגדול: "וירא כבוד ה' אל כל העם".

הקרבנות נמצאים על המזבח, ואז: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם".

נדב ואביהו בני אהרן לוקחים את מחתותיהם ושמים עליהם אש וקטורת. הם מכניסים את המחנות לתוך קודש-הקודשים ובכך מקטירים קטורת שלא ברשות. עונשם ממחר לבוא: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'".

משה מנחם את אהרן: "הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד". הוא קורא לבני-הדודים של הנפטרים ומצווה עליהם להוציא את הגויות מקודש הקודשים (שכן גופם נשאר שלם ורק אבריהם הפנימים נשרפו על ידי שני חוטים של אש שנכנסו לחוטמיהם). כל העם מתאבל על מותם של בני אהרן.

ה' מתגלה אל אהרן ומצווהו על זהירות יתרה שיש לנהוג בשתיית יין לפני כניסה לעבודה בקודש. עתה לומדים בני ישראל על המותר להם באכילה ועל האסור.

מן הבהמה

"כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות, מעלת גרה בבהמה אותה -תאכלו". אולם ישנם יוצאי דופן אותם אסור לאכול, והם: הגמל השפן והארנבת שמעלי גרה הם ואינם מפריסים פרסה, והחזיר שמפריס פרסה ואינו מעלה גרה. כל אילו האסורים באכילה נבלתם מטמאת.

מן הדגים ("מכל אשר במים")

"כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים אותם תאכלו" אולם אלו שאין להם סנפיר וקשקשת אסורים

פרשת שמייני

הם לאכילה.

מן העוף

כל העופות מותרים באכילה כל עוד הם אינם מסוג הדורסים כגון הנשר הפרס והעזניה. כאן מונה התורה רשימה של כל העופות האסורים באכילה. שרצי העוף אסורים באכילה חוץ מאותם שיש להם ארבעה רגלים והם מותרים על הארץ, כגון החרגול והחגב.

שרץ הארץ כגון החולד העכבר וכיוצא בהם טמאים הם לכם והנוגע בהם אחר מותם יטמא עד הערב. שרצים אלו שנפלו לתוך כלים או על מים או אוכל מטמאים הם את הנוגע בהם. כן דינה של בהמה מתה שגופה מטמא. "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".

"זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ולכל נפש השורצת על הארץ, להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל".

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם

רש"י : ויברכם - ברכת כהנים, יברכך, יאר, ישא.

למעשה, באותו זמן הכהנים טרם נצטוו ע"י הקב"ה לברך בנוסח הקבוע של ברכת כהנים (יברכך, יאר, ישא), כי רק בפרשת נשוא מצווה הקב"ה על נוסח זה. אלא שאהרן הכהן חידש נוסח זה מדעתו, ובשלב מאוחר יותר הסכים עמו הקב"ה וציווה לברך במטבע לשון זה.

לפי זה מובן היטב נוסח הש"ץ קודם ברכת כהנים "ברכנו בברכה המשולשת הכתובה בתורה, האמורה מפי אהרן ובניו": ברכת הכהנים מצד אחד "כתובה בתורה" אך מצד שני היא כבר "אמורה מפי אהרן ובניו", דהיינו הכהנים חידשו את נוסח הברכה מדעתם עוד לפני שציווה על כך הקב"ה.

לאכול נקי

"הרב לא נמצא כעת בבית הוא בבית הכנסת." המשכיל שהגיע לחפש את רבי מאיר לייבוש בן יחיאל מיכל - המלבי"ם, שם פעמיו לכיוון בית הכנסת. רצונו היה לקבל הסכמה, מהרב שנודע כמדקדק גדול, על ספר שחיבר העומד על הבדלי המילים הנרדפות בלשון הקודש.

הרב ישב באותה שעה ולמד, אך מכיוון שראה שלפניו אורח - קידם את פניו ב"שלום עליכם" לבבי וניסה לעמוד על קנקנו. הייתה רק בעיה אחת. המשכיל שלא ראה מימיו את המלבי"ם חשב שהמלבי"ם אינו שומר תורה ומצוות ולכן לא קישר בין דמותו של ה'דוס' שלפניו לבין השבחים ששמע על המלבי"ם...

"מאיפה באתם,?" התעניין הרב בחמימות. "באתי מאבא ואמא," ענה המשכיל בהתחכמות.

"ואיה מקורכם בגלובוס,?" ניסה הרב שוב. והמשכיל בשלו: "מארבע כנפות הארץ..."

ראה המלבי"ם שזה מקרה אבוד וחזר לספריו. בערב כשהגיע המשכיל וראה את המלבי"ם אדמו לחייו כעגבניה בשלה, אך הוא התגבר על עצמו וביקש הסכמה.

פרשת שמיני

"אתן לך הסכמה אם תדע לומר מהו ההבדל בין שרץ לשקץ." המשכיל ניסה להפוך במוחו מהכא להתם ומהתם להכא. לבסוף הודה שאין לו שמץ מושג. "אומר לך מה ההבדל ביניהם," ענה המלבי"ם בשניות, "השרץ בא מאבא ואמא והשקץ מארבע כנפות הארץ..."

בסופה של פרשת השבוע אנו מזהירים "אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם," המילה 'ונטמתם' חסרה בכוונה תחילה את האות א, 'מכאן דרשו חז"ל שהאוכל מאכלות אסורות (לאו דווקא שקצים ורמשים אלא גם ערלה, טבל וכדו)' גורם טמטום ואטימות לנפשו.

קביעה נחרצת זו מקורה בטבע שהטביע הבורא בעולמו. בעלי חיים הטורפים מן החי למחייתם או חיים ברפש וזוהמה, גורמים לאדם קהות חושים בכל הקשור לרוחניות ודרגות אלוקיות. כל מטרתנו בעולם הזה היא להתגבר על החומר ולהתעלות כל אחד לפי דרגתו בסולם העבודה האישית, ברור אם כן מדוע בעלי חיים שכאלה לא מתאימים למאכלנו.

צבי געש ורתח: "איזו חוצפה! להגיע שני מטר מחנות הבשמים שלי ולפתוח שם מפעל לעיבוד עורות? מה חושב לו זבולון, שאני אעבור על כך בשתיקה!? כל הלקוחות שלי יברחו מהריח שלו..." אבל זבולון לא התרגש מידי ולאחר שבוע המפעל נפתח.

לרוע המזל תחזיתו של צבי הייתה מדויקת, חנותו הלכה והידלדלה ככל שהלך המפעל השכן ושגשג. באחד הימים כשצבי ישב מיואש בחנותו השוממת הגיע זבולון ובפיו הצעה: בוא נשבור את הקיר בין החנויות תיכנס כשותף למפעל שלי ותתפרנס. לצבי אנין הריח לא ממש הייתה ברירה, בגרונו עלתה וירדה פיקת זעם שצעקה ללא מילים: 'הרצחת וגם ירשת,?!' אבל פרנסה צריכים להביא הביתה...

עברו חלפו להם החודשים, וצבי שבתחילה נאלץ לעבוד עם יד אחת על האף ומידי פעם רץ החוצה לנשום מלוא ריאותיו אוויר צח, למד אף לאכול את ארוחותיו במפעל והתרגל לריח הנורא של עיבוד העור. באחד הימים הגיעה אשתו של צבי הביתה ובידה גזיר עיתון: "תראה, מחפשים שותף למפעל בשמים מצליח בצד השני של העיר. יש לך ניסיון וידע, לך תנסה את מזלך."

"השתגעתי,?! הזדעק צבי, "שאני אלך ואתחבר לגאוותנים הללו שחושבים שכל מי שעובד בעורות הוא סוג ד'? אנחנו החברה המוצלחים ולא נשפיל את עצמנו..."

במשל זה ממחיש החפץ חיים, מה קורה לאלו שהחליטו ש"להם זה לא יקרה, כי מה כבר יכול לקרות אם אוכל איזה אשכול ענבים (כי לאכול זבוב או יתוש זה לא מה שעושה לך את זה...) שלא עישרו ממנו." קהות החושים שנגרמת מההרגל לטינוף, לא נותנת לנו לאחר מעשה להבחין שהגיע הזמן לעצור את הגלגל ולחזור לחיים רוחניים ללא לכלוך.

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם," כפי שאדם אינו יכול להתקיים על לחם ומים בלבד, כך אינו יכול לתפקד בלי חיי חברה תקינים. במהלכם ניזונה נשמתו מ"שקצים ורמשים" החולפים ליד עיניו אוזניו ופיו, בדמות מראות ודיבורים אסורים.

פרשת שמיני

לשם כך ניתנה לנו בימים אלו "ספירת העומר". בכל יום שחולף אנו מתקרבים ל"קבלת התורה" שם נוכל להתערטל לחלוטין מהאטימות שפיתחנו בלי משים, מהלכלוך הרוחני ומהדחייה שהדביק בנו היצר הרע לכל דבר שבקדושה. על מנת לזכות להיטהרות מחודשת, יש צורך ב"תשובת המשקל" לקהות החושים, אנו שמים אצבע על דופק החיים וסופרים כל יום שעובר מתוך ציפייה והמתנה לקבלת התורה הקדושה.

שלמות הבריאה והבנת המקום שלנו בה

פתיחה

פרשת שמיני מתארת את היום השמיני להקמת המשכן, הוא ראש חודש ניסן. במשך שבעת הימים שקדמו ליום הזה משה רבנו הוא זה שהיה מקריב את הקורבנות. כאן, בהמשך לפרשה הקודמת, משה קורא לאהרון בפעם הראשונה להיכנס לתפקיד, להעלות את הקורבנות ולכפר עבור עם ישראל. סוף סוף, לאחר עבודת הקורבנות של אהרון, מתגלה כבוד ה' אל כל העם. השכינה שורה בשלמות על עם ישראל - השמחה עצומה, כל העם שרים, שמחים ונופלים על פניהם.

בתוך כל השמחה הזאת, לוקחים בניו של אהרון, נדב ואביהוא, את מחתותיהם ומקריבים אש זרה לפני ה'. באותו מעמד נשגב, יוצאת אש מלפני ה' ושורפת את נדב ואביהוא - שני חוטים של אש יצאו מהמזבח והתפצלו לארבעה חוטים אשר חדרו דרך נחיריהם של בני אהרון ושרפו אותם מבפנים. לנוכח הטרגדיה הנוראה שפוקדת אותם, מתגלה גדולתו של אהרון, כתוב, "וַיֵּדֶם, אֶהְרֹן" - אהרון מקבל עליו את הדין, וביחד עם בניו הנותרים, ממשיך לעשות את עבודת המשכן. אהרון מקבל את רצון השם בשלמות.

בזכות מעשיו, מדבר ה' אל אהרון ישירות ונותן לו את הציווי שלא לשתות יין, הוא ובניו, בגישתם אל המזבח, לעשות את העבודה.

הפרשה מסיימת בדיני מאכלות - איזו חיה לאכול ואיזו לא לאכול, מה טמא ומה טהור, איזה עופות טמאים ואיזה טהורים, והאיסור על אכילת שרצים ושקצים למיניהם. "כִּי אֲנִי ה', אֱלֹהֵיכֶם, וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם. וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי; וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת-בְּשָׁרְתִּיכֶם, בְּכָל-הַשָּׂרֹץ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ. כִּי אֲנִי ה', הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לִהְיוֹת לָכֶם, לְאֱלֹהִים; וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי."

איך מתקשרים כל הפרטים המסופרים בפרשה? ומה היא מגלה לנו על העבודה הרוחנית המתבקשת מאתנו? מה מסמל היום השמיני עבורנו? מה ניתן ללמוד ממותם של נדב ואביהוא? ואיך מתקשרת פרשת המאכלות האסורות דוקא להקמת המשכן? שוב נזכיר כי התורה אינה תיעוד היסטורי, זוהי תורת אמת, תורת חיים, אקטואלית לתמיד - בה יכול למצוא כל אדם את עצמו, בכל שלב של חייו, לקבל ממנה הוראת דרך כיצד לנהוג ולהתקדם במעלות הסולם הרוחני.

שלמות בבריאה

כל הבריאה בנויה מסדר של אורות וכלים. ניתן לומר שאנחנו זה הכלים ויש בעצם רק אור אחד, האור של הבורא יתברך. כל התכלית של קיומנו היא להידבק בבורא, להשכין את האור בתוך הכלים בצורה מושלמת. עד לרגע המיוחל, שנאמר עליו, "בַּיּוֹם הַהוּא, יִהְיֶה ה' אֶחָד--וְשֵׁמוֹ אֶחָד" (זכריה י"ד ט'). ה' זה האור ושמו מרמז על הכלי - הכל יהיה בשלמות ובאחדות אחת נפלאה. נראה שעיקר הפרשה, על כל העניינים המופיעים בה, היא אותה שלמות תכליתית.

בניין האמונה השלמה

עיקר חיינו הרוחניים סובב על האמונה. ישנם שלושה מרכיבים עיקריים בעבודה הרוחנית של האמונה:

פרשת שמיני

אמונה כללית, האברים של האמונה והפנימיות. ננסה להבין במעט מה זה אומר. מסביר הרב שליט"א, יש אמונה כללית במצוות, אבל כדי שזה יעבור למעשה, צריך את הפרטים. למשל, ישאלו אחד, אתה אוהב את עם ישראל? הוא יגיד בודאי. אח"כ, הוא נכנס לאוטובוס ומישהו עובר ולא שם לב אליו ונותן לו מכה בשגגה. אז תכף הוא כועס עליו. מה זאת אומרת? אם אתה כל כך אוהב את עם ישראל, מה אתה מתרגש מדבר כל כך קטן? למה אתה לא מלמד זכות? גם את עצמך תכף היית שופט ברותחין? למה אתה שופט את החבר שלך ככה? מתגלה כאן פער בין האמונה הכללית שלו והמעשים בפועל. האהבה שלו לעם ישראל היא כללית, וזה לא שהיא לא אמיתית, אבל זה לא כמו מתי שמצליחים להכניס אותה לפרטים. באמונה יש כללי ופרטי. כל יהודי יש לו אמונה. אין דבר כזה, יהודי בלי אמונה. השאלה מה הוא עושה איתה.

בספר תהילים דוד המלך אומר, "כִּי בַמִּצְוֹתֶיךָ הָאֱמֻנָה" (תהילים קי"ט ס"ו). אומר הרב שליט"א, צריך להבין, המצוות הם האברים של התורה, אלה הפרטים - אלה האברים של האמונה. לכן אדם לא יכול להוכיח את האמונה שלו לפני שהוא מקיים את המצוות. יש לו את האמונה הכללית, אבל בפרטים הוא יכול לעשות אפילו את ההיפך. אין לו את הבסיס של כניסה לפרטים ולכן לאמונה הכללית שלו אין כל כך אחיזה במציאות.

על מנת שתהיה שלמות אמיתית, צריך את האמונה הכללית וצריך את הפרטים, המצוות שבונות אותה. בנוסף לכך, צריך את הפנימיות של הפרטים. צריך את כל האברים הפנימיים בכדי שהמערכת תפעל בצורה נכונה. המצוות הן הפרטים שבונים את הבניין השלם של האמונה.

למשל, אם אדם רוצה לבנות שולחן. זה לא מספיק שיהיה לו את הרעיון הכללי של מה זה שולחן. רעיון זה יפה, אבל בפועל זה עדיין לא שולחן. עכשיו הוא צריך לרדת לפרטים, לייצר רגליים ופלטה לשולחן, להרכיב את הכל ביחד, לשייף ולצבוע. רק ע"י הפרטים יכול להיבנות שולחן. אבל יתרה מזאת, אם אותו אדם ירד לעומק הפרטים ויבין את הפנימיות של כל חומר, את סוג העץ, את טיב הצבע, את העמידות שלהם בקור וחום, את רמת החיבורים, וכו', השולחן יהיה יותר ויותר איכותי ויהיה לו קיום טוב יותר במציאות. כל שכן בכל בניין רוחני, ולכן חייבים גם את הפנימיות.

הבניין השלם

הרב שליט"א אומר, הבניין השלם של האדם המאמין בבורא עולם, זה המח והלב. שם האדם יודע גם את הפנימיות. אז הוא לא צריך, בכל רגע, לשאול את עצמו, את זה אני צריך לעשות ואת זה לא לעשות? למה לעשות ולמה לא לעשות? אלא שיהיה קשר כל כך תמידי שהכל יפעל ביחד - האמונה הכללית והאברים של האמונה והפנימיות. זה ממש מעשה של מלאכים.

נחזור רגע למעמד הר סיני. בהר סיני קיבלו בני ישראל עדיים, קישוטים. מסביר הרב שליט"א, שהעדיים האלה היו הדבר שקישר אותם באופן תמידי לבורא עולם. כל עוד העדיים היו אצלם, נמשך אותו גילוי מופלא וחיבור רציף עם הבורא. הקישוט הזה גרם להם להתעלות למדרגת מלאכי השרת - מדרגת 'נעשה ונשמע' - מדרגה רוחנית, בה, כביכול, העשייה קודמת לשמיעה.

אבל 'נעשה ונשמע' לא אומר שאנחנו רוצים לפעול כמו רובוטים ולא להשיג את סוד המצוות, אלא אדרבא, השיא של העבודה זה, "נַעַם אֶת-אֱלֹקֵי אֲבוֹנֵינוּ וְעַבְדָּנוּ" (דברים הימים א' כ"ח ט') - זה הפנימיות. "אֲנִי יִשְׂרָאֵל, וְלִבִּי עָר" (שיר השירים ה' ב') - הלב ער לסודות התורה, שם הוא בוער - זה המדרגה של 'נשמע', לשמוע את הסודות. אלא שאצל מלאכי השרת, העשייה היא תמידית וביחד איתה הלב שומע. זה לא קודם נעשה ואח"כ נשמע, זה ביחד וזה תמידי. הרוחניות לא מתחלקת לחלקים. אין חלק של עשייה

פרשת שמייני

וחלק של שמיעה, אלא הכל פועל ביחד.

אז כשעם ישראל אמרו 'נעשה ונשמע' הם קיבלו שני כתרים ממלאכי השרת, הם היו כמו מלאכי השרת - בהירות תמידית ללא הסתרות בעבודה. הסתרות שמביאות את האדם לחטא. זה המצב של השכנת השכינה בלי אמצעים. כשיש אמצעים, אז מתי שהם מופיעים, האדם קשור לבורא וכשהם אינם, אז הוא לא. לצורך העניין, אפילו משה רבנו נחשב לאמצעי, וצריך להאמין בהשם אפילו כשמשה לא נראה. אי אפשר להבטיח שתמיד יהיה מנהיג שאפשר להתקשר דרכו לבורא עולם. לפעמים האדם נשאר לבד, וגם אז הוא מחויב להמשיך ולפעול בשלמות.

מאכלות אסורות

כתוב בפרשה, "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן, לֵאמֹר אֲלֶהֶם. דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר: זֹאת הַתִּיה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, מִכָּל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ". מה הקשר לשלמות שדיברנו עליה עד כה? ואיך נכנס כאן, בפרשה העוסקת בחנוכת המשכן כל העניין של אכילה?

כתוב, "זֶה לַעֲמֶת-זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים" (קהלת ז' י"ד), וכתוב בזוהר הקדוש, פרוש הסולם, "ר' שמעון אמר, כלל הכל הוא, כי כמו שיש עשר ספירות האמונה למעלה, כך יש עשר ספירות דכשפים הטמאים למטה, וכל מה שיש בארץ מהם אחוזים בצד זה, ומהם אחוזים בצד האחר, והתיר לנו הכתוב, אותם בעלי חיים הנאחזים בצד העשר ספירות דקדושה, ואסר לנו כל בעלי חיים הנאחזים בצד עשר ספירות הטומאה" (זוהר שמייני ק"ו).

לכל דבר בעולם יש שורש. החכמה היא לדעת אותו ולנהוג בהתאם. אומר הרב שליט"א, יש מאכלות כשרות ויש מאכלות לא כשרות. למאכלות כשרות יש את הטבע הטוב, יש להן את התכונות הטובות, יש בהן המשכה של אור בצורה נכונה. החיות במרכבה הקדושה אלו החיות הטהורות ומשם יש המשכה לכל החיות הכשרות. המאכלים האסורים, השורש שלהם במרכבה הטמאה. המצב של האדם תלוי לאיזה שורש הוא מתקשר.

כתוב על המאכלות האסורות, "וְנִטְמָתָם בָּם", וכתוב בגמרא "ונטמתם בם אל תקרי ונטמאתם אלא ונטמטם" (מסכת יומא), שנהייתם אטומים, זה מטמטם וסותם את הצינורות של הלב. עורקי הלב פועלים, יש בהם חמצן, הם מובילים חיות לכל הגוף. המאכלות האסורות סותמות את דרכי הזרימה של החיות, בגשמי וברוחני.

עוד כתוב בזוהר, "ובא וראה, כל מי שאוכל מאכלות האסורים, מתדבק בצד האחר, ומתעב נפשו וגופו, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו שאין לו חלק בא-ל העליון, ואינו בא מן הצד שלו, ואינו דבוק בו" (שם קי"א).

ממשיך הרב שליט"א, הטבע של הגוף שלנו זה להתאוות לחטא, למה שאסור. הגוף מקולקל ולכן צריך לפעול מעל הגוף, צריך להגיע להשראת השכינה בגוף, כמו במשכן. זה גם הקשר של פרשת המאכלות לכאן. בשביל השראת השכינה, בשביל השלמות, צריך לטהר את הגוף שיהיה טהור, שהחיות שלו תבוא רק ממאכלות כשרות - כך הוא יכול להתקשר לשכינה. לא מספיק המאכל עצמו, צריך מחשבה, דיבור ומעשה. המחשבה צריכה להיות שאנו אוכלים כדי שיהיה לנו כח לעבוד את השם, ו/או צריכה להיות בכוונות האכילה. הדיבור זה הברכה שצריך לברך והמעשה זו עצם האכילה כמובן.

התורה באה להזכיר לנו שאם אנו רוצים להגיע למצב שהאור ישכון בכלי, לקשר אמיתי, רציף ושלם עם הבורא, אנו צריכים להיזהר מאוד במה שנכנס אל פינו. כתוב בתוספות, "עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך פִּיךָ, התפלל שלא יכנסו מאכלות אסורות לתוך מעיך". אומר ה'מאור ושמשי', ר' קלמן הלוי

פרשת שמיני

עפשטיין זצ"ל, "כל מאכל ודבר גשמי הוא חוצץ בפני האדם, לבל יראה אור הבהיר. אולם, במאכלים טהורים אותם התירה תורתנו הקדושה... האוכלם בקדושה ובטהרה... (יכול) לשבור המסכים המבדילים ולחזות בנועם השם... והמטמא עצמו במאכלים אסורים, הוא ממשיך עליו כח הטומאה עד שכמעט אין יכולת לשורש נשמתו להסיר המסכים שמוסיף במאכלים האסורים ההם" (מאור ושמש, שמיני).

המעשה של נדב ואביהוא

בעוד העם כולו אחוז בשמחה השלמה למראה השכינה שירדה על המשכן בעת הקרבת הקורבנות הראשונים, קמו בניו של אהרן, נדב ואביהוא, ועשו מעשה ששילמו עליו בחייהם, "ויקחו גבי-אָהֶרֶן נָדָב ואֶבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ, וַיָּתְנוּ בָהֶן אֵשׁ, וַיִּשִּׂימוּ עָלֶיהָ, קֶטֶרֶת; וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה', אֵשׁ זָרָה--אֲשֶׁר לֹא צִוָּה, אֹתָם. וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה', וַתֹּאכַל אוֹתָם; וַיָּמָתוּ, לִפְנֵי ה'". מי הם נדב ואביהוא ומה מסתתר מאחורי המעשה שעשו? והעיקר כיצד זה קשור לנפש שלנו פנימה והבנת התפקיד והמקום שלנו בסדר הבריאה? ננסה לשפוך מעט אור על כל העניין, מתוך ההבנה שסיפורם של נדב ואביהוא, החטא שלהם ועונשם, הם דברים גבוהים עד בלי די ולא נוכל באמת לתפוס את העניין על בוריו.

נשמות גבוהות

נדב ואביהוא מתו בתוך המשכן, ביום הקדוש של חנוכת המשכן ומיד לאחר מכן, הדבר הראשון שאומר משה לאהרן הוא, "הוא אֲשֶׁר-דָּבָר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ". כתוב במדרש, "אר"ש בר נחמן, זה הדיבור נאמר למשה בסיני ולא נודע לו עד שבא מעשה לידו. אמר משה לאהרן, אחי, בסיני נאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה, ובאדם גדול אני מקדשו, והייתי סבור שמא או בי או בך הבית הזה מתקדש, ועכשיו ב' בניך גדולים ממני וממך" (ויקרא רבה י"ב). אמרו חז"ל שהנשמות של נדב ואביהוא היו גבוהות יותר מנשמותיהם של משה ואהרן, במדרגת "בקרובי אקדש", שאין לנו שום תפיסה בה כלל.

הפגמים שלהם

במקומות שונים, מנו חז"ל את החטאים שבעבורם נענשו נדב ואביהוא. כתוב במדרש שנענשו על שהיו שתויי יין ולכן מיד לאחר הפרשה הזאת מדבר השם אל אהרן ואומר לו, "וַיֵּין וְשָׁכַר אֶל-תַּשְׁתֵּי אֶתְּהָ וַיִּבְגְּיוּ אֶתְּךָ, בְּבִאָתְּךָ אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד--וְלֹא תָמַתוּ: חֶקֶת עוֹלָם, לְדֹרֹתֵיכֶם". כמו כן, על שהיו מחוסרי בגדים, ועל שנכנסו למשכן בלא רחיצת ידים ורגלים, ועל שלא היו להם בנים, ועל שלא היו להם נשים (ויקרא רבה כ'), וגם כתוב שהיו מהרהרים אחרי משה ואהרן, שהיו משה ואהרן הולכין תחלה, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן, ואומרים, מתי הללו מתים ואני ואתה ננהיג את הדור (סנהדרין נ"ב). עוד כתוב, שנענשו על שהורו הלכה בפני משה רבן (יומא נ"ג), דבר שהוא אסור מהתורה.

יש כאן לפחות שני עניינים מאוד לא מובנים. ראשית, אמרנו שנשמות גבוהות היו, אז איך נפלו בכל כך הרבה פגמים? שנית, כתוב בתורה שהחטא המפורש שלהם היה, "ויקריבו לִפְנֵי ה', אֵשׁ זָרָה", אם כן, מדוע חז"ל היו צריכים למנות כל כך הרבה חטאים אחרים?

מציאות של קו

הדברים מתבהרים בדבריו של ה'נתיבות שלום' על הפרשה. ידוע שכל מטרת העבודה של היהודי היא, "יֹבֹוּ תִדְבָּק" (דברים י' כ'), דבקות בבורא, וכתוב ב'ספרי', "וכי אפשר להידבק בשכינה, אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם" (דברים י"א). אולם יש מצב שבו המקבל יותר גדול מהמשפיע, שהתלמיד גדול מהרב, ואף על פי כן צריך להתקשר ולהיות כפוף למשפיע, לאיש אשר בו בחר ה' ונתן לו את כח ההנהגה.

כבר דברנו מספר פעמים, שהאור העליון, השפע, מגיע אל כל חלק בבריאה, דרך צינורות של שפע. כולנו שותפים במערכת השפעה, לכל אחד יש את המשפיע שלו ואת המקבל ממנו. כמו בספירות

www.WikiVort.co.il

פרשת שמיני

מבושמים ביין, רומזים לכך שפגמו בשלמות השמחה.

השלמות מתגלה ביום השמיני

הפרשה נקראת שמיני, כפי שציינו בפתיחה - היום השמיני זה היה ראש חודש ניסן, היום בו הוקם המשכן סופית ובו שרתה השכינה בשלמות על עם ישראל. יום השמיני מראה על למעלה מהטבע. שבע זה מראה על המסגרת של כל הטבע. שמיני לא מופיע בטבע, לעתיד לבא, יהיה מושג כזה של יום שמיני. במסגרת הנוכחית כשנגמר היום השביעי מתחיל שוב יום ראשון. אין המשך בימות השבוע.

מסביר הרב שליט"א, בטבע המוכר לנו משמשים שני הכוחות, אור וחושך. למעלה מהטבע כולו אור, אין חושך. ביום השמיני, גם בטבע, החושך ייהפך לאור. לכן כתוב שלעתיד לבא, "וְהָיָה, בַּיּוֹם הַהוּא; לֹא-יְהִיָּה אֹר, וְיִקְרֹת יִקְפָּאון (וּקְפָּאון)" (זכריה י"ד ו') - יהיה יקרות וקיפאון, לא יום ולא לילה. זאת אומרת, שיהיה יקרות - זה אור בהיר שברור לכל, וקיפאון זה מצב קשה, אנשים לא ידעו מה מביא להם היום הזה. היום שממש לפני הגאולה, ברגע הגאולה, אנשים לא ידעו, האם זה יום יקרות או יום קיפאון. מצד אחד, יראו שמוכרח להיות ישועה גדולה, אור גדול, מצד שני, יראו קיפאון, צרה גדולה מתרחשת, אלא שאז יבוא היום, "וְהָיָה יוֹם-אֶסְד, הוּא יִנְדַּע לֵה'--לֹא-יוֹם וְלֹא-לַיְלָה; וְהָיָה לַעֲת־עֶרֶב, יְהִי-אֹר" (זכריה י"ד ז'). בתחילה לא יבינו אם זה יום או לילה, ולבסוף ידעו שזה יום שלם שגם בערב יהיה אור, לא תהיה יותר מציאות של יום ולילה.

יום ולילה זה לא רק עניין של זמן, זה עניין שלכל אדם יש יום ולילה בנפש. הדברים הטובים, הבשורות הטובות, זה בשבילו יום. הדברים הכואבים, הייסורים זה בשבילו לילה. לעתיד לבא, יהיה רק יום, יום חדש שעוד לא היה במציאות של הבריאה. במציאות שלנו הלילה עושה הפסקה בין יום אחד למשנהו, גם הלילה חסר וגם היום חסר. העוצמה של היום זה כשהוא רצוף כל הזמן. זה יהיה רק לעתיד לבא. זה היום השמיני. יום של השכנת השכינה באופן תמידי.

השכינה זה לא דבר זמני זה מחויב להיות רצוף. לכן צריך להיות בשלמות, האדם צריך להיות כמו היום השמיני, שאין הסתרות, רק אור. צריך לב טהור ונשמה טהורה בכדי להגיע לזה.

הפרשה מוקדשת לרפואת גבריאל יהונתן בן איבון, ניר בן צילה, דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט, בתוך שאר חולי עמו ישראל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אתם וימותו (ויקרא י' ב')

"שרפת נשמה וגוף קיים" (בגמרא)

מיתת נשיקה של צדיקים נקראת "אכילה" (כפי הנאמר בספרים על הפסוק: "אכלו רעים"). ברם, כל אכילה שאינה כתיקונה, אלא שהיא על ידי הדחק, נקראת "שריפה" (כמו שאמרו חכמינו: "כהן שדעתו יפה שורפה חיה").

נדב ואביהוא היו ראויים למות מיתת נשיקה כמשה ואהרן, אולם מיתת נשיקה זו באה באופן בלתי תקין על ידי הדחק בעטיו של חטאם, וזהו: "שריפת נשמה".

קחו שעיר עיזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה (ט,ג)

פרשת שמיני

בתורת כהנים על פסוק זה נכתב: "מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן? אלא אמר להם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף; יש בידכם בתחילה שנאמר וישחטו שעיר עיזים (נאמר במכירת יוסף), ויש בידכם בסוף שנאמר עשו להם עגל מסיכה (חטא העגל). יבא שעיר עיזים ויכפר על מעשה העגל", והשאלה המתבקשת והעולה מדברי המדרש היא מדוע יש לכפר על מכירת יוסף יחד עם הכפרה על מעשה העגל - כיצד שני דברים אלו קשורים?

כתוב במדרש שאחי יוסף כעסו על יוסף משום שראו בנבואה שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן נבט שהעמיד עגלי זהב להחטיא את ישראל, והם רצו להרגו בשביל שלא יצא ממנו ירבעם ולא יחטאו ישראל. אם כן, עד שבני ישראל לא חטאו בעבודה זרה יכלו לתרץ את התירוץ הנ"ל, אבל אחרי שחטאו בעגל הרי הם עצמם כבר עובדי עבודה זרה, ולכן עתה היו צריכים כפרה על מכירת יוסף (הגהות מהר"ד).

ועל דרך זו אפשר לומר עוד, שהאחים נימקו את מכירת יוסף בכך שיוסף לא היה מוכיחם אלא ישר הולך לספר לאביהם והחשיבו זאת כלשון הרע. והנה, בעת מעשה העגל בא חור והוכיח את בני ישראל והרגוהו. ממילא ברור שבני ישראל לא היו מוכנים לקבל תוכחה, ועתה בטל הנימוק בגללו מכרו את יוסף, ולכן נדרשו לכפר על מעשה העגל.

וכפר בעדך ובעד העם (ט,ז)

בני ישראל הרי היוו את הסיבה לחטאו של אהרן, שכן הכריחוהו לעשות את העגל. והנה חכמינו אמרו: "כל מי שחברו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה"; יוצא איפוא שגם בחטאו של אהרן היה להם לבני ישראל חלק, נוסף על חטא עצמם. ממילא הרי כפרתו של אהרן היתה גם כפרתם של בני ישראל, על החלק שהיה להם בחטאו של אהרן.

לפיכך אמר הכתוב: "ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם" - קורבנותיך לא יכפרו רק עליך בלבד, כי אם גם על העם אשר גרם לחטא זה.

וכפר בעדך ובעד העם (ט,ז)

בני ישראל הרי היוו את הסיבה לחטאו של אהרן, שכן הכריחוהו לעשות את העגל. והנה חכמינו אמרו: "כל מי שחברו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה"; יוצא איפוא שגם בחטאו של אהרן היה להם לבני ישראל חלק, נוסף על חטא עצמם. ממילא הרי כפרתו של אהרן היתה גם כפרתם של בני ישראל, על החלק שהיה להם בחטאו של אהרן.

לפיכך אמר הכתוב: "ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם" - קורבנותיך לא יכפרו רק עליך בלבד, כי אם גם על העם אשר גרם לחטא זה.

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח (ט,ז)

רש"י: שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש? לכך נבחרת!

כתב רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי", בספרו "אדרת אליהו", שעבודת הכהנים פעמים שהיא בכף יד קמוצה, כגון כאשר הכהן קומץ את המנחה, ופעמים שעבודת הכהן בכף יד פתוחה, כגון בשעת ברכת הכהנים.

המילה "כך" מרמזת על שני אלה, שכן מילה זו מורכבת מהאות "כ" כשהיא קמוצה ומאות "ך" שהיא

פרשת שמיני

פתוחה.

וזה שאמר משה רבינו לאהרון: לכך נבחרת!

קחו שעיר עיזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה (ט,יג)

בתורת כהנים על פסוק זה נכתב: "מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן? אלא אמר להם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף; יש בידכם בתחילה שנאמר וישחטו שעיר עיזים (נאמר במכירת יוסף), ויש בידכם בסוף שנאמר עשו להם עגל מסיכה (חטא העגל). יבא שעיר עיזים ויכפר על מעשה העגל", והשאלה המתבקשת והעולה מדברי המדרש היא מדוע יש לכפר על מכירת יוסף יחד עם הכפרה על מעשה העגל - כיצד שני דברים אלו קשורים?

כתוב במדרש שאחי יוסף כעסו על יוסף משום שראו בנבואה שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן נבט שהעמיד עגלי זהב להחטיא את ישראל, והם רצו להרגו בשביל שלא יצא ממנו ירבעם ולא יחטאו ישראל. אם כן, עד שבני ישראל לא חטאו בעבודה זרה יכלו לתרץ את התירוץ הנ"ל, אבל אחרי שחטאו בעגל הרי הם עצמם כבר עובדי עבודה זרה, ולכן עתה היו צריכים כפרה על מכירת יוסף (הגהות מהר"ד).

ועל דרך זו אפשר לומר עוד, שהאחים נימקו את מכירת יוסף בכך שיוסף לא היה מוכיחם אלא ישר הולך לספר לאביהם והחשיבו זאת כלשון הרע. והנה, בעת מעשה העגל בא חור והוכיח את בני ישראל והרגוהו. ממילא ברור שבני ישראל לא היו מוכנים לקבל תוכחה, ועתה בטל הנימוק בגללו מכרו את יוסף, ולכן נדרשו לכפר על מעשה העגל.

וַיִּקְחוּ נָדָב וָאֶבְיָהוּא ... וַיִּשְׁחֲטוּ עֲלֶיהָ קֶטֶרֶת... וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה (י,א)

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נָדָב וָאֶבְיָהוּא אִישׁ מִחֻמָּתוֹ וַיָּתִנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׁחֲטוּ עֲלֶיהָ קֶטֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם. וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה'

לא נעסוק כאן בשאלה מה בדיוק עשו נדב ואביהוא "אשר לא ציוה אותם" (ופירושים רבים נאמרו בזה), על כל פנים ברור שמרוב חשקם להתקרב לה' פרצו את הגדרים ולכן מתו, "בקרבתם לפני ה' וימותו". אך מעניין כיצד מתייחס משה רבינו למעשה. כך מפרש רש"י:

"ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש.. וידום אהרן אמר לו משה לאהרן, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך. עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך".

הנה אומר משה לאהרן שכעת התברר כי נדב ואביהוא הם מיודעיו של מקום, וגדולים יותר ממשה ואהרן! יתירה מזו, "בקרובי אקדש" משמעותו שעל ידי ה"מקורבים" הללו באה השראת השכינה במשכן!

אבל הדבר קשה להבנה; סוף סוף משה ואהרן מקיימים כראוי את דברי ה' לאורך כל הדרך, ואילו נדב ואביהוא מתו כיון שעשו שלא כפי הציווי ואם כן מעשה זה עצמו מגלה לכאורה שהם בדרגה פחותה ממשה ואהרן! הרי נדב ואביהוא שלא כמשה ואהרן ודאי אינם צריכים לשמש דוגמא לאחרים, ואכן לאחר מיתתם מזהיר הקב"ה את אהרן שלא יעשה כדרך שעשו הם, ואם כן כיצד ניתן לשבח אותם כל כך?

פרשת שמיני

"עזה כמות אהבה"

צריך להבין שמעשה נדב ואביהוא בא מתוך רצון אמיתי לקדושה. שכן כל המעשים שנעשו על ידי משה ואהרן "ביום השמיני" היו בכדי להביא להשראת השכינה במשכן "כי היום ה' נראה אליכם", "להשרות שכינתו במעשה ידיכם" (רש"י) ואצל נדב ואביהוא היה הרצון העז ביותר להדבק בשכינה! רצונם של נדב ואביהוא להתקרב לה' היה עז כל-כך עד שגם כשידעו שעלולים הם למות, לא נמנעו מן המעשה, וכמו שמסביר אור-החיים הקדוש (בפרשת אחרי-מות):

"שנתקרב לפני אור העליון בחיבת הקודש ובזה מתו... רמז הכתוב הפלאת חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם לא נמנעו מקרוב לדביקות-נעימות-עריבות-ידידות-חביבות-נשיקות-מתיקות, עד כלות נפשותם מהם."

הוי אומר, מבחינת הרגש האמיתי, הרוצה בהשראת השכינה ובקרבת ה', אכן היו נדב ואביהוא הגדולים מכולם! אמנם, אי אפשר להורות לרבים ללכת בדרכם, כי הערך החיובי היה דוקא בהתלהבות הספונטנית שלהם ואת זה אי אפשר לחקות! כהוראה למעשה חייבים להגביל את רגש הקודש ולפעול רק לפי הציווי המדוקדק, עד "כחוט השערה", ואם נדב ואביהוא היו שתויי-יין הרי עתה נצטוו הכהנים "יין ושכר אל תשת". אם כן, הדרך הכבושה הסלולה לרבים היא מלוי רצון ה' ומצוותיו המפורשות, כדרכו הרגילה של משה, וכמדתו של אהרן שאינו משנה ממה שנאמר לו: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" (רש"י ויקרא טז, לד).

[במאמר מוסגר עלינו להוסיף שכמובן אין זה המצב האידאלי. ואנו מצפים ליום שבו תוכל להתגלות תוקף אהבתם של נדב ואביהוא בתוך המסגרות של החיים כאן, ובלשון החסידות: "אורות דתוהו בכלים דתיקון", ואין כאן המקום להאריך.]

"גדולים ממני"

וכאן מתגלה לנו גדלותו של משה רבינו, הרועה הנאמן. משה אינו נרתע מלהודות בכך שבשאיפת הקודש גדולים נדב ואביהוא מכולם, ואף לשבח אותם בגלוי! משה מעביר לנו כאן מסר כפול: מצד אחד, האהבה והחשק של נדב ואביהוא ראויים לשמש דוגמא חיובית לשיא קירבת-אלוקים, ומצד שני, אין מקום לחקות את האהבה הזו שכן כל נסיון כזה מעצם היותו חיקוי ולא מקור הוא זיוף מסוכן.

אם נעמיק יותר, נאמר שמשה מכיר בכך שעם ישראל חייב שיהיו בקרבו אנשים כנדב ואביהוא! שהרי השראת השכינה בישראל באה לאחר נדיבות-הלב ורצון ישראל לזכות לגילוי נועם ה' ורצון זה נמצא בצורה החזקה ביותר אצל נדב ואביהוא. ניתן לומר שאילו לא היו בקרב ישראל אנשים כנדב ואביהוא, היתה זו אכזבה למשה. לכן כעת אומר משה: הנה אלו הם מידעיו וקרוביו של מקום, אלו הם האנשים הגדולים המוכיחים כי עם ישראל חפץ בכל לבו את קרבת אלקים.

זוהי גדולתו של משה, היודע לומר בענוה "גדולים ממני", אך הממשיך להנהיג בתוקף ולעמוד על משמרת התורה והמצוה. שכן משה יודע שעם כל גדולתם של הגדולים, ה' חפץ במעשה ה"קטן" שלנו, החיים כאן היום.

הנהגה אמיתית היא זו היודעת לתת מקום של כבוד גם להתפרצויות של יחידים. מנהיג שנבהל מכל

פרשת שמיני

התפרצות שאינה "לפי הכללים", ומיד נחפז לגנות ולשלול אותה מכל וכל אינו מנהיג של אמת. מנהיג כזה חושב שרק מערכת החוקים היבשה מחזיקה את העם, ואינו מבין שבלי הבעירה-הפנימית חסר המנוע הדוחף קדימה.

המנהיג האמיתי יודע להעריך את הדחף החיובי המניע את אנשיו לפעול. מנהיג כזה צריך גם לדעת ולהודות בכך כי מבחינה זו אותם אנשים גדולים הם ממנו, ולפעמים דוקא בזכותם ניתן להגיע לדברים הגדולים באמת.

יידום אהרון (י,ג)

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד, ויידום אהרן ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד, ויידום אהרן

אברך בן עליה בשם רבי ירוחם, נקלע לצרה נוראה, בתו בת ה-3 ל"ע חלתה במחלה, ועברה טיפולים קשים ומייסרים רח"ל, היו עליות ומורדות, היו תקופות שחשב הנה בתי יוצאת מהמחלה ואח"כ התרחשה נסיגה, וחוזר חלילה, הוא נקרע בין תקווה לייאוש במשך חודשים ושנים, הוא עשה כל אשר לאל ידו כדי להיוושע בדבר ישועה ורחמים, הוא נסע לצדיקים, נדר נדרים, שפך דמעות כמים אולם שערי שמיים נסגרו ובתו עלתה בסערה השמימה...

כשישב שבעה, בא לנחמו אחד מחבריו, תוך כדי שר' ירוחם מספר על הקשיים והתמודדויות שעבר עם ילדתו המנוחה, שאל אותו חבירו, ירוחם, תגיד מה נתן לך את הכוח להאמין ולשרוד את התקופה הקשה והנוראה?

ענה ר' ירוחם ואמר, אומר לך את האמת, זו הייתה תקופה נוראה וקשה מנשוא, ערב אחד כשהרופאים הודיעו לי שיותר אין מה לעשות, נשברתי מאוד, יצאתי מבית החולים והלכתי כסהרורי ברחוב, ברחמי יתברך, ניגש אלי יהודי ושאל אותי לעצבוני, סיפרתי לו בדמעות את מה שעובר עליי בתקופה האחרונה, היהודי אמר לי תשמע סיפור שקרה לפני ימים אחדים שייתן לך חיזוק עצום, ואכן הסיפור הזה חישל וחיזק אותי בתקופה הקשה, וכה היה המעשה:

אחד מגדולי המחזירים בתשובה בדורינו, יהודי צדיק נשגב ועובד ה' מופלא שכל מעשיו לשם שמיים, הוא מוסר את נפשו להשיב את הבנים התועים לאביהם שבשמיים. אחד הבנים שלו החל לרדת מהדרך הישרה רח"ל, וכל מה שניסה לעשות עמו כדי להשיבו חזרה, לא צלח.

הוא הבטיח לו את כל טוב העולם הזה, את כל טוב העולם הבא, פיתויים מפיתויים שונים, אבל כל מה שהוא עשה עמו לא עזר, הבן התדרדר רח"ל מדחי אל דחי עד שהגיע לדיוטא התחתונה ממש.

הצדיק לא הרים ידיים והחליט להתחנן אליו יתברך שישב את בנו בתשובה, הוא השתמש ב'יחוד' מיוחד לנושא הזה, המובא בשער רוח הקודש לרבינו האר"י ז"ל: "יחוד א' להחזיר את הרשע בתשובה, והוא להר"מ אלשיך זלה"ה על אודות בנו, שנשתמד ולמד לו מורי זלה"ה שיכווין ליחוד הזה להשיבו בתשובה, והועיל לו ושב לדת ישראל".

הצדיק הרבה לשפוך נפשו בתפילה אליו יתברך שבנו ישוב בתשובה. עד כדי כך שברכת השיבנו בסידור של הצדיק נהיה שחור מרוב דמעות שהוריד על בנו הסורר שישב בתשובה.

פרשת שמיני

ואכן התפילות הועילו, זכה הבן לראות שכל מקסם השווא של היצר הרע הוא הבל ורעות רוח החליט לשוב בתשובה, הוא חזר בתשובה ונהיה צדיק ועובד ה' נשגב, תקופה אח"כ הוא נישא לבעלת תשובה והלך לגור בצפת. לאחר נישואיו נולדו לו שני ילדים בריאים ב"ה.

אח"כ נולד להם הילד השלישי, כבר בלידתו ראו הרופאים שמשו לא כשורה עמו, ולאחר בדיקות מקיפות התגלה שהילד חולה מאוד, ויש סיכויים מעטים שישרוד. האב והאם שפכו דמעות כמים שירפא השי"ת את בנם. פשפשו במעשיהם אולי הם עדיין צריכים לתקן עוד משהו על אף תשובתם הנפלאה. אבל שערי שמיים נסגרו בפניהם וביום השביעי ללידתו הבן הקטן הלך לעולמו.

ההלכה קובעת שכדי שהילד יזכה לקום בתחיית המתים יש לערוך לו ברית מילה לפני הקבורה ולתת לו שם. ע"כ הזמינו את המוהל לבית הקברות לערוך לו ברית מילה לפני קבורת הילד, המוהל מל את הילד ולאחר מכן שאל את האבא איזה שם אתה רוצה לתת לך הנימול?

זרם של דמעות פרץ מעיניו של האבא, שם, הרי הוא יורד עלי קבר, הרהר כמה רגעים ונתן שאגה אני רוצה שיקראו לו: "רצון ה'!" זה השם שאני רוצה לתת לילד... זה השם של קבלת ייסורים באהבה אין קץ לבורא עולם, אני לא מבין, לא יודע... אבל אם זה רצון ה' אני מקבל באהבה... ולכן אני רוצה שיקראו לו "רצון ה'".

מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ...

יידום אהרון (י,ג)

בגמרא מסכת זבחים (דף קט"ו עמוד ב') מבואר שאהרון הכהן, למרות האסון הכבד שפקד אותו, ידע שלא מתו בניו כדי להקדיש את שמו של הקדוש ברוך הוא ומשום כך שתק.

על שתיקתו זו קיבל אהרון שכר.

על ענים זה אמר רבי ישראל בעל שם טוב משל נפלא: אדם אחד נקרא על ידי שליח המלך לבוא מיד אל הארמון.

כאשר ראה האיש את השליח שהיה לבוש בגדים שחורים ופניו זועפים מיד אחזו פחד גדול שמא צפוי לו עונש מאת המלך.

היה שם פיקח אחד שהרגיעו ואמר: מה לך חושש מפני השליח, הן אינו יכול לעשות לך מאומה ללא צווי המלך.

במקום שתפחד ותדאג פשפש במעשיך, ואם יודע הינך כי אין בידך כל חטא, טוב תעשה אם תמהר אל הארמון, כאשר ציווה המלך, ותשמע את אשר בפיו.

ושוב מעשה באדם אחד שנקרא אל המלך על ידי שליח לבוש בגדי תכלת ופניו שוחקות.

שמח האיש והחל מרקד.

פנה אליו פיקח אחד ואמר: מה לך מרקד? ומי לידך יתקע כי השליח הזה מבשר טוב? אל תלך שולל

פרשת שמיני

אחר מראהו ואחר פניו השמחות אלא חשוב בנפשיך אם נאמן אתה למלך השליח מבשר טוב עבורך, אולם אם חלילה חטאת נגד המלך... כלתה אליך הרעה...!

כן הוא גם הנמשל אמר הבעל שם טוב אין לו ליהודי לשפוט את עצמו לפי שבאה אליו טובה או רעה, חלילה, אלא עליו לערוך בכל עת חשבון הנפש ולידע אם אכן נאמן הוא למלך!

יין שכר אל תשת...ולהורות את בני ישראל את כל החוקים (י,ט-יא)

יין שכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו חקת עולם לדורותיכם ולהבדיל בין הקודש לבין החול ובין הטמא ובין הטהור ולהורות את בני ישראל את כל החוקים

ישנם ארועי שמחה אמר הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ אשר נחשבים בהלכה כסעודת מצווה, ומצווה לשמוח בהם או לקיימם בשתית יין, ואלו הם:

- א. סעודת נישואין, כפי שמבואר בשלחן ערוך (אבן העזר סימן ב').
- ב. חנוכת הבית, כפי שמביא המגן אברהם (סימן תקס"ח).
- ג. סעודת הודאה של חולה שנתרפא מחוליו, כפי שמבואר בשלחן ערוך (אורח חיים סימן רי"ט).
- ד. ברית מילה, כפי שמבואר בשולחן ערוך (יורה דעה סימן רס"ה).
- ה. קידוש והבדלה, כפי שמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רע"ה ורצ"ו).
- ו. סעודת פורים, כפי שמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תרצ"ה).
- ז. סיום מסכת, כפי שמבואר בשולחן ערוך (יורה דעה סימן רמ"ו).

דבר זה - אמר רבי נפתלי מרומז בפסוקים: "יין ושכר אל תשת", אמנם במקרים מיוחדים עליך לשתות יין, אימתי?

- א. "אתה ובניך אתך", רמז לסעודת נישואין.
- ב. "בבואכם אל אהל מועד", רמז לחנוכת הבית.
- ג. "ולא תמותו", רמז לסעודת הודאה של חולה שנתרפא.
- ד. "חוקת עולם לדורותיכם", רמז לברית מילה.
- ה. "ולהבדיל בין הקודש לבין החול", רמז לקידוש והבדלה.
- ו. "ובין הטמא ובין הטהור", רמז לסעודת פורים "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".
- ז. "ולהורות את בני ישראל את כל החוקים", רמז לסיום מסכת.

ולהבדיל בין הקודש ובין החול (י,י)

בימיו של הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב, נגזרה גזירה מאת הממשלה להכניס לימודי חול אל תוך הישיבות הקדושות.

הנצי"ב נלחם בכל עוזו בגזירה נוראה זו במהווה סיכון ממשי לעולם התורה.

מחמת כך נפל למשכב.

לבנו, הגאון רבי חיים, אמר הנצי"ב שהקדוש ברוך הוא רמז על כך בתורה בפסוק: "ולהבדיל בין הקודש

פרשת שמיני

לבין החול", יש להבדיל בין לימודי הקודש ולימודי החול, שכן כאשר מערבים קודש וחול לא די שאין לימודי החול מקבלים קדושה, אלא לומדי הקודש הופכים, חלילה, לחולין...

ודע לך בני ההיקר סיים הנצי"ב שאף שדבר זה נטל ממני את כל כוחותי וגרם לי ליפול למשכב, כדאי הוא העינין הגדול הזה שאמסור את נפשי עליו!

זאת החיה אשר תאכלו (יא,ב)

בתורה מבוארים סימנים ברורים מהי בהמה אסורה ומהי בהמה מותרת. לעומת זאת בעופות לא מנתה התורה סימנים, אלא התורה מנתה כ"ד מיני עופות טמאים, ומלבדם כל העופות טהורים. אלא שכיום אין אנו יודעים את זהותם של כל הכ"ד.

על אף שבתורה אין סימנים לעוף טמא, חז"ל במס' חולין נותנים סימנים כיצד נדע מהו עוף טמא, כמבואר בחולין נט ע"א במשנה וכן בדף סא ע"א (ולמשל, אחד מהסימנים הוא, שאין עוף טהור דורס, ולכן "כל הדורס טמא". ועיין ובתוס' דף סא ע"א ד"ה כל, שהקשו, הרי אין מספר לעופות הטהורים, ואיך ידעו חז"ל שבכל העופות הטהורים אין אחד שהוא דורס? ותירצו, שמא קבלה הייתה מימות נח, שהקריב מכל עוף טהור, ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס).

אמנם, על אף סימנים אלה, נפסקה הלכה בשו"ע יו"ד סימן פב סעיף ב, שאין לאכול עוף אא"כ יש לגביו מסורת שהוא טהור, כי לולא המסורת, אנו חוששים שמדובר בעוף דורס, רק שלא ראינוהו דורס (ברגע שעוף הוא עוף דורס, זהו סימן טומאה מוחלט, ולא יועילו סימנים אחרים). וכך מדגיש הרמ"א שם בסעיף ג, שכך נהגו ואין לשנות.

לגבי מה שביארנו שאין אוכלים עוף אא"כ יש מסורת שהוא טהור, בפשטות דין זה נאמר דווקא בעוף, שהתורה לא מסרה בו סימנים. ואילו בבהמה ישנם סימנים ברורים ולמה לי מסורת. אלא שהש"ך בסימן פ' סק"א, כותב כבדרך אגב ביחס לחיה טהורה, שאנו אוכלים אותה על פי מסורת, כמו שיבואר להלן לגבי עוף. ממילים אלו דייק החכמת אדם בכלל ל"ה, שלא רק בעופות נצרכת מסורת אלא גם בחיה, הדין הוא שאינה נאכלת אא"כ יש מסורת שהיא טהורה, ולא די שרואים בה סימני טהרה! אמנם הפרי מגדים חולק וסובר שכל דברי הש"ך שצריכים מסורת, נאמרו רק בנוגע לדין מסוים של אכילת החלב (בצירי"), דהיינו - הדין הוא כידוע שחלב חיה מותר, ואילו חלב בהמה אסור, והואיל ואין אנו יודעים במדויק מה גדר ההבדל בין חיה לבהמה, לכן בעניין זה נזקקים אנו למסורת, וזו כוונת הש"ך.

אלא שהחזון איש פסק כחכמת אדם, ומכוח כך מנע את הבאת מין ה"זבו" לארץ ישראל (בימי קום המדינה), מאחר שאין לגביו מסורת. ודברים אלו הם הבסיס לכל דיון ה"זבו" שהתפתח בשנים האחרונות.

*

ואת החזיר- מובא באור החיים שלעתיד לבוא יהיה החזיר מעלה גרה ויהיה טהור. ועיין בתורה תמימה שתמה עליו מניין לו חידוש זה, ודן בדבריו ודוחה אותם.

*

כל אשר לו סנפיר וקשקשת- במסכת נדה דף נא ע"ב מבואר, שכל שיש לו קשקשים, יש לו גם סנפירים. ומכאן מקשה הגמ', שהתורה יכולה הייתה להסתפק בסימן הקשקשת לבד (שהרי אם יש לו קשקשת, יש לו כאמור גם סנפיר). הגמ' עונה על כך, שהסיבה לכך שהתורה ציינה את הסנפיר, היא "להגדיל תורה ולהאדיר". ותשובה זו טעונה ביאור.

פרשת שמיני

הרב קוק (באגרות הראי"ה אגרת קג) מבאר תשובה זו של הגמ' כך: אילו התורה הייתה רק ספר כללים טכני, די היה לציין את סימן הקשקשת, שהרי כאמור כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, וכבר אין צורך לבדוק את הסנפיר. אך התורה רצתה גם ללמדנו ידיעה עקרונית (אף אם אין לה ערך מעשי), והיא, שהטרה נגרמת לא רק מכוח הקשקשת אלא גם מכוח הסנפיר (ולכן צוין הסנפיר). ועל אף שכאמור מבחינה מעשית אין לנו צורך בידיעה זו (כי תמיד כשיש קשקשת יש סנפיר, ודי לבדוק את קיום הקשקשת), מדרך התורה ללמדנו גם ידיעות מופשטות ועקרוניות, אף אם אינן נוגעות למעשה (וזוהו "להגדיל תורה ולהאדיר", וזו אם כן כוונת הגמ').

"נלע"ד דהפירוש הוא, דעניני ידיעות נמצאים הרבה בתורה שאין בהם הלכה, ויפה שיחתן של עבדי אבות וכו' , ואם כן, אם היה כתוב קשקשת, הייתי אומר שכח הטהרה מונח בקשקשת לבד, ובסנפיר לא משכח טהרה, כתב רחמנא סנפיר, להודיענו הידיעה המופשטת, שכח הטהרה מונח בשניהם".

ועוד ממשיך הרב קוק: "וממילא ידענו, שאין הסימנים עניינים הסכמיים, אלא שבהם מונחת הטהרה...". כלומר, שממה שציינה התורה "סנפיר" למדנו גם ידיעה עקרונית נוספת, שהסימנים אינם רק "עדות חיצונית" לטהרה (שהקב"ה נטע אותה בבעלי החיים הטהורים כדי שנדע שהם טהורים), אלא יש קשר מהותי בין הסימנים לטהרה, והטהרה מוגדרת על ידי מציאות הסימנים (כי אם הסימנים היו רק בגדר "הדרכה מעשית" ותו לא, שוב חוזרת השאלה שניתן היה לציין את הקשקשת בלבד).

ונראה שזוהי ממש כוונת הריטב"א שם בסוגיה, עיין שם.

[לפי כל האמור ניתן אולי ליישב שאלה ידועה- כמבואר לעיל, היו לחכמים סימנים בעופות, ומדוע אם כן לא מנתה אותם התורה? ועוד קשה, שגם ביחס לחיה ובהמה מבואר שם בגמ' בחולין שיש סימנים מובהקים נוספים מעבר למה שמנתה התורה (למשל, "כל שאין לו שיניים למעלה", עיין שם). ואם כן, מדוע לא מנתה אותם התורה? לפי האמור ניתן ליישב, שהתורה מונה רק סימנים שיש קשר מהותי בינם לבין הטהרה, אך הסימנים שנוספו בחז"ל הם סימנים "מעשיים" בלבד, ואים סימנים שיש קשר מהותי בינם לבין הטהרה].

*

השל"ה בספרו עשרה מאמרות, מבאר את הגמ' שם על דרך דרש: תלמידי חכמים נמשלו לדגים (עיין להלן). סנפיריו של הדג מאפשרים לדג להתקדם ולשוט, ואילו הקשקשת, מטרתה לשמור עליו. גם טהרתו של ת"ח, בנויה משני יסודות, האחד, יכולת השימור של מה שקיבל מרביותו, והשני, היכולת להתקדם ולהתפתח, וזו היא אם כן כוונת הגמ' שהסנפיר הוא "להגדיל תורה ולהאדיר". ובלשון השל"ה:

"הנה תלמידי חכמים נמשלו לדגים פרים ורבים, ואמרו בחגיגה, על הפסוק 'כמסמרות נטועים', מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרים ורבים. והעוסקים בסודות התורה צוללים במים אדירים ועמוקים והם קדושים וטהורים כמותם. ותנן, 'קשקשים הם הקבועים בו, וסנפיר הפורח בהן', ועתה אפרש הסוד- הקבועין רומז על מה שקיבל מרבו והוא בחינת חכמה, וסנפיר אשר מתפשט בהם בחינת בינה שהיא שכל המוליד ובה יגדיל תורה".

*

להבדיל בין הטמא ובין הטהור, ובין החיה הנאכלת לבין החיה אשר לא תיאכל- בתחילת הפסוק, הטמא קודם לטהור ("בין הטמא ובין הטהור"), ואם כן למה בהמשך הפסוק, הטהור קודם לטמא ("בין החיה הנאכלת לבין החיה אשר לא תיאכל"? (עוד, הרי הדרך לסיים בדבר טוב, ולמה הפך הכתוב את הסדר וסיים ב"החיה אשר לא תיאכל", שהיא מהמין הטמא?

פרשת שמייני

שמעתי תירוץ ע"פ הגרעק"א, שבפסוק זה יש רמז לאמור בגמ' ביומא (דף פב ע"ב ודף פג ע"א). שם בגמ' מבואר, שמעוברת שמתאוה לאכול ביוה"כ, לוחשים לה שיוה"כ היום, ואם הדבר אינו מועיל, יכולה לאכול. וממשיכה הגמ', שאשה אחת שמעה ללחש והתגברה ולא אכלה, ויצא ממנה ר' יוחנן, אך אשה אחרת שאכלה, יצא ממנה רשע (שבתאי אוצר פירות).

ולכל זה רומז הפסוק: הפסוק שואל "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", מה שורש ההבדל בין אדם טמא לאדם טהור, ועל כך הוא עונה "בין החיה (=יולדת, הקרויה בלשון התורה 'חיה') הנאכלת, לבין החיה אשר לא תאכל (כלומר בין המעוברת האוכלת ביוה"כ לבין המעוברת שאינה אוכלת)". ולפי זה שתי השאלות שהקשינו לעיל מתורצות היטב כמין חומר...

זאת החיה אשר תאכלו (יא,ב)

בספר ויקרא פרק יא' פסוק ב' נאמר-
"דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ" רש"י- בד"ה "זאת החיה" א'-לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך הבדילים מן הטומאה וגזר עליהם מצוות.

זאת החיה ב'- מתורת כוהנים - "מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל זאת תאכלו וזאת לא תאכלו". אף משרצי העוף אחז מכל מין ומין והראה להם.
אכן מצאתי בגמרא במסכת חולין דף מב עמוד א'- גרסה קצת שונה אך מאוד מעניינת- דתנא דבי רבי ישמעאל- "זאת החיה אשר תאכלו" מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו-זאת אכול וזאת לא תיכול.

שני מדרשים מעניינים מאוד אך מה באים הם ללמדנו?
ונשאל כמה שאלות ונבוא בעזרת ה' אל ביאור העניין.

א-הרי גם אם נאמר שיש לו למשה כוחות על אנושיים להרים ולאחוז ולהסביר על כל חיה וחיה הנמצאת אי שם בקצה תבל אם כשרה היא או לא, וגם אם נבוא ונאמר שהיה נס וכל החיות באו מעצמם או שה' דחפם לבוא למשל מעירות הגשם, מהג'ונגל, מראשי ההרים המכוסים קרח, או מהסוונות, או להבדיל מהמדבר הלוחט בסהרה וגם עופות השמים הרבים וכל הציפורים הנודדות, וגם שוכני הים וקרקעיות וגם לא נשכח את בעלי החיים הדו חיים וגם אותם שחיים רק שעות ספורות וגם יש חיידקים ושאר חיות קטנות ביותר שממש לא ניתן לאחוז בהם או מפני קוטנם או מפני רכותם ורגישותם.

מה גם שמשה יצטרך בינתיים עד שיסביר עליהם, לתת לחיות אלו את מזונם ורק זה כשלעצמו לא סביר בכלל, תראו מה קרה לנח שאחר בשעה קלה לתת מזון לאריה עד שעמד ונשכו.
מה גם שיהיה קשה מאוד לעם ל"החזיק ראש" בגן חיות הענקי הזה. מה וכי משה רבינו ייהפך לזיאולוג ולחוקר מערכת החי בתבל חלילה או משהו מעין זה?

ב- הרי גם אם נאמר שבמראה החיה החיצוני עסקינן, איך נעביר את המידע לדור הבא איך האבות יעבירו מסר זה הלאה?

הרי לא מדובר כאן לכאורה במשהו רוחני כדוגמת אמונה או ערך רעיוני אחר, שאתה יכול ומוכרח להעביר בחינוך, שהרי הלוא מדובר כאן בפרקטיקה איזה חיה כן ואיזה לא, מה גם שיש בני אדם שמכליאים בהמה טמאה בבהמה טהורה אז יתכן שזה אותה צורת בהמה אך הבהמה הממליטה כשרה היא אך היוצא ממנה טמא הוא? או להפך. כך שהמראה החיצוני לא תמיד מראה על הפנימיות? אם נאמר שהראה להם רק את הפן החיצוני.

פרשת שמיני

ג- הרי גם אם נאמר כך אז מה עם פנים הבהמה מה מראה האיברים הפנימיים שהרי ידוע שגם בהמה כשרה ישנם חלקים ממנה האסורים באכילה כדוגמת חלב, דם ושאר טריפות שפוסלות את הבהמה מלאוכלה בכשרותה.

וכן מה עם מכשירי השחיטה ודיני הסכין וכל דיני השחיטה. הלכות רבות מאוד. איך יתכן לעמוד כך וללמד מה שהיום לומדים רק בישיבות והרי אין לציבור הרחב גישה מספיקה ללמוד דינים מורכבים אלו אלא סומכים הם על הרבנים מה ואיך לעשות. ושוב המדרש מהדהד באוזנינו ואיננו מבינים איך היה משה אוזן בכל חיה וחיה ומלמד...קשה מאוד אם כן להלום מדרש זה כפשוטו. &

ד- מה וכי משה עוסק בפרטים כה רבים אין לו מה לעשות הרי תפקידו היה ללמד את העם תורה ודעת מה הוא נהפך לתזנאי מזון? צריך הוא כן ללמדם היאך מתנהגים בכניסתם לארץ איך הם צריכים בארץ להרבות כבוד שמים ולדאוג לא לעשוק את העניים והיתומים והכי חשוב זה להרבות בעזרה לזולת, וכמובן להדר בקיום התורה ומצוותיה. ומה וכי הוא משה יעמוד ויראה להם לישראל באצבע על כל חיה וחיה...?

ה- עוד נקשה ונשאל הרי במנורה, במחיצת השקל, ובלבנה בחידושה התקשה משה למרות שה' הראה לו ואמר לו "כזה" אז מה משה כביכול חושב, שישראל לא התקשו בהווה וגם בעתיד בזיהוי בעלי החיים הכשרים הם אם לא?

ו- ועוד שהרי עד היום למשל חגבים, חרגולים, והארבה, ישנם כמה עדות שיש להם מסורת על כשרותם ויש עדות שאין להם מסורת על כשרותם, מה וכי לא כולם עמדו שם עם משה במדבר והראה להם לכל העדות כולם זאת החיה אשר תאכלו וזאת לא...? מכוח עוצמת השאלות הנ"ל נראה לומר כך":

נתמקד במילים "מלמד" ו"מראה". אין ספק שמשה לא ירד לפרטי פרטים על כל חיה וחיה אלא נראה שהטעמים רעיונית מה היא דרכה של אכילה דהיינו איזה מאכל יש לו התכונות שכאשר תאכל אותו תתקרב יותר אל ה' ולעומתו איזה מאכל בתכונתו כאשר תאכלו ירחיקך מעל ה'. הדא הוא דכתיב במדרש "מלמד שהיה משה אוזן ומלמד" אוזן הוא היה אותם את בני ישראל לקורבם אל ה' בענייני האכילה, צורתה והשפעתה על הגוף והנפש לקרבה אל ה', ולאידך גיסא מהי ההימנעות והטובה שתצמח לו לאדם כאשר ימנע עצמו ממנה. ישנם גם מזונות אשר כשרים הם בתכלית הכשרות אך כאשר תרבה באכילתם יגרמו לך מכאובים. למעשה המצוות הם שנותנים חיים לאדם וכשישמור האדם על מזונו ועל שלמות גופו או אז תהיה ברכה בכל מעשי ידיו ומימלא התקרב האדם יותר אל בוראו בעשיית מצוותיו. ולמעשה כל עניין האכילה היא עניין של מלחמה עניין של הלחמה של גוף לנפש והעיקר נפש בריאה בגוף בריא ואידך זיל גמור.

את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איינו מפריס וגו' (יא, ד-ז)

את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איינו מפריס וגו' ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס וגו' ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה וגו' ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע פרסה והוא גרה לא יגר

במדרש רבה (ויקרא פרשה י"ג) אמרו חז"ל שארבע הבהמות הטמאות: גמל, שפן, ארנבת וחזיר, הם כנגד ארבע המלכיות שנשתעבדו בעם ישראל:

"הגמל" זו בבל שנאמר (תהילים קל"ז): "אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו".

"את השפן" זו מדי. מה השפן הזה יש בו סימני טומאה וסימני טהרה, כך היתה מלכות מדי מעמדת צדיק

פרשת שמייני

ורשע.

"ואת הארנבת" זו יון. אמו של תלמאי "ארנבת" שמה.

"ואת החזיר" זו פרס. למה נמשלה לחזיר? לומר לך מה החזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפיו ואומר: ראו שאני טהור...! כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת...!

את דברי המדרש הללו אמר הגאון רבי מרדכי יפה, בעל ה"לבושים" ניתן להטעים בדברי הפסוקים כאן: מלכות בבל היתה רשעה בכל משך מלכותה, משום כך נמשלה לגמל שבו נאמר: "ופרסה איננו מפריס" לעולם!

על כוש, מלך מדי נאמר בגמרא מסכת ראש השנה (דף ג' עמוד ב') שבתחילה מלך כשר היה ולכן נקרא "כורש", מלשון "כשר", אלא שלבסוף הרשיע. משום כך נמשלה מלכות מדי לשפן, שבו נאמר: "ופרסה לא יפריס" לשון עתיד.

מלכות יון גזרה בתחילה גזירות קשות על ישראל ואחר כך השלימה עימם, כמבואר בדברי המדרש שם, לכך המשלה מלכות זו לארנבת בה נאמר: "ופרסה לא הפריסה", לשון עבר.

החזיר סיים רבי מרדכי כידוע לא גילה את טומאתו עד חורבן בית שני אז שלטה מלכות אדום, מדום כך נמשלה אדום לחזיר עליו נאמר: "והוא גרה לא יגר" על שם העתיד.

ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם (יא,ז-ח)

ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם מבשרם לא צאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם

במדרש (קהלת פרשה א') מובא שלעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מוציא כרוז ומכריז ואומר: "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו!" והרבה מאומות העולם שלא אכלו בשר חזיר מימיהם באים ליטול שכרן.

באותה שעה הקדוש ברוך הוא מוציא כרוז פעם שנייה ומכריז ואומר: "כל מי שלא אכל בשר נבילות וטריפות, שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו!"

יש להבין שאל הגאון רבי יהונתן אייבשיץ מפני מה לא הכריז הקדוש ברוך הוא בכללות: "כל מי שלא אכל בשר נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו", מפני מה הכריז תחילה רק על מי שלא אכל חזיר בלבד, ולאחר מכן באה הכרזה נוספת על מי שלא אכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים?

את קושייתו זו של רבי יהונתן תירץ רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי", במשל נפלא:

מלך אחד נכנס לארמונו ומצא שם שלושה מעבדיו: ראובן שמעון ולוי.

ניגש המלך לראובן וציווה עליו שיתענה במשך אותו יום ולא יאכל מאומה עד רדת הערב.

פרשת שמיני

לשמעון ולוי לא אמר המלך דבר.

עשה ראובן כאשר ציווה עליו המלך.

שמעון אכל באותו יום כהרגלו ואילו לוי לא אכל דבר.

בערב קרא המלך לראובן ונתן לו פרס של מאתיים זהובים.

הא לך! אמר המלך בשכר שעשית כאשר ציויתך! ניגש לוי אל המלך ואמר: אדוני המלך! אף אני עשיתי היום כאשר ציוית ולא אכלתי היום מאומה.
גם לי מגיע פרס מאת המלך.

וכי אני ציויתי עליך שלא לאכול? תמה המלך לא אמרתי לך דבר! אכן כן נענה לוי אולם שמעתי שציוית לראובן כך והבנתי שרצונך שלא יאכלו היום, לכן לא אכלתי.

ניגש גם שמעון אל המלך ואמר: אדוני המלך! אף אני עשיתי כאשר ציוית ואכלתי היום.
גם לי מגיע פרס מאת המלך.

וכי אני ציויתי עליך שתאכל? תמה המלך שבעתים והרי לא אמרתי לך דבר! אכן כן נענה שמעון אולם כאשר שמעתי שציוית לראובן כך ואילו לי לא אמרת דבר, הבנתי מכך שרצונך שאוכל היום, לכן אכלתי.

כן הוא גם הנמשל אמר ה"בן איש חי" לו היה הקב"ה מכריז בתחילה: "כל מי שלא אכל בשר נבלות וטרפות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו", היו באים אף אומות העולם ומבקשים שכר על שאכלו, בטענה כי רק לישראל ציווה שלא לאכול ואילו להם לא ציווה ולכן אכלו.

לכן מכריז הקב"ה תחילה: "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו", ויש כמה אומות שלא אכלו בשר חזיר ויבואו לבקש שכר בטענה שאף הם לא אכלו מחמת שכך ציווה הקב"ה לישראל, ואף שלהם לא ציווה בפירוש יטענו כי כיון שכך שמעו חשבו שכך רצונו יתברך.

ואז מכריז הקב"ה: "כל מי שלא אכל בשר נבילות וטריות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו" ועתה נסתרים דבריהם כי אם לא אכלו חזיר מחמת ששמעו את הציווי שנצטוו ישראל, מדוע אכלו שקצים ורמשים...!?

**את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים
אותם תאכלו (יא,ט)**

סימני הכשרות של הדגים הינם שניים: סנפיר וקשקשת.

אמנם בגמרא (מסכת נדה דף נ"א עמוד א') אמרו חז"ל שכל דג שיש לו קשקשת בידוע שיש לו סנפיר! לעומת זאת, יש דגים שיש להם סנפיר ואין להם קשקשת.

על פי זה אם נמצאה חתיכת דג ויש לו סנפיר עדיין אין לדעת אם אכן הוא דג כשר עד שיוודע בבירור שיש לו גם קשקשת.

אולם אם נמצאה חתיכת דג בעל קשקשת, בידוע שהוא כשר כיון שבוודאי יש לו לדג זה גם סנפיר.

פרשת שמיני

ראו נא אמר אברהם דובער כהנא שפירא, בעל "דבר אברהם" הלכה זו נאמרה על ידי חז"ל לפני יותר מאלפיים שנה! מני אז נתגלו מינים רבים של דגים בארצות חדשות ובימים בלתי ידועים, מקצה כדור הארץ ועד קצהו, בכל אגם או מקווה מים, ויהיה זה אף הנידח ביותר, בכל אלה לא נמצא מעולם דג שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר! מכאן הוכחה נוספת שעל חכמינו ז"ל שרתה רוח הקודש וכל דבריהם דברי ה'!

ואת החסידה... (יא,יט)

למה נקרא שמה חסידה? ולמה היא לא כשרה?

וברש"י למה נקרא שמה חסידה, שעושה חסד עם חברותיה במזונות.

וקשה, מאחר שהיא חסידה כ"כ למה היא עוף טמא?

מתרץ הרבי הזקן מווארקי זי"ע מפני שעושה חסד עם 'חברותיה' דוקא, ואילו לעוף אחר שלא מחברותיה אינה עושה חסד ולא עוזרת אפילו במעט, רק אדרבא היא דורסת אותה למות, ולפיכך היא טמאה.

מכל כלי עץ או בגד או עור או שק (יא,לב)

בגד, עור ושק אמר הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א שיעוריהם שוגים לגבי קבלת טומאה ומרומזים בפסוק: "בגד" בגימטריה ט', שכן הבגד שיעורו ג' על ג' אצבעות, דהיינו ט' מרובעים.

טפחים על חמישה טפחים, שהם עשרים וחמשה טפחים רבועים.

"שק" בגימטריה ארבע מאות, כיון ששיעורו ד' טפחים, ושיעור כל טפח הוא ארבע אגודלין או חמש אצבעות, נמצא שארבעה טפחים הם עשרים אצבעות על עשרים אצבעות, שהיינו ארבע מאות אצבעות רבועים!

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם (יא,מג)

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעלה "חפץ חיים" נזהר היה מאוד בכשרות מזונו וזוהי בתכלית ההידור וללא שום פיקפוק חלילה.

דבר מאכל שנזקקו לשאול לגביו שאלה הלכתית דבר שהורה בו חכם לא היה אוכל.

בשנה האחרונה לחייו כבר לא יכול היה ה"חפץ חיים" לשרת את עצמו, משום כך היו תלמידים מבני הישיבה שוהים תדיר בביתו ומשרתים את רבם הדגול. פעם אחת אירע שהגישו לפניו מרק עוף.

נטל ה"חפץ חיים" את הכף, אך בטרם נגעה בה בשפתיו שאל פתאום: אמרו נא לי, האם המרק כשר...? נשתוממו בני הבית למשמע שאלה בלתי צפויה שכזו.

פרשת שמיני

מה פירוש? תמהו הנוכחים הרבנית בעצמה הכינה את המרק! ה"חפץ חיים" נותר בשלו, נמנע מלטעום מן המרק וחזר על שאלתו: אם בטוחים אתם שהמרק כשר...? פנו הנוכחים לשאול את פי הרבנית האם המרק כשר.

זו הפעם הראשונה שמציגים הנפי שאלה שכזו! התפלאה הרבנית, אולם בהכירה את בעלה הצדיק החליטה בכל זאת ללכת ולערוך חקירה ודרישה בענין.

למרבה הפלא התברר כי אכן המשרתת טעתה! שני עופות היו בבית, האחד כשר למהדרין ואילו בעוף השני התעוררה שאלה בדבר כשרותו והוא נשלח אל הרב שבדק אותו והכשירו.

כהרגלה, הורתה הרבנית למשרתת להשתמש רק בעוף הכשר, ואילו המשרתת החליפה בטעות את היוצרות ובישלה את העוף שנתעוררה בו השאלה. ה"חפץ חיים" לגודל מעלתו הרגיש בדבר!

ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם (יא, מג)

עסקן ידוע הגיע אל ביתו של הגאון רבי אלעזר מנחם שך כדי לקבל ממנו הדרכה בנושא מסויים.

בהיותו שם נכנס אל החדר אחד מנאמני ביתו של הרב שך והגיש לראש הישיבה קערית ובה רסק תפוחי עץ.

מאכל זה היה חשוב מאוד לבריאותו של הרב.

למרבה ההפתעה דחה הרב שך את המאכל וסירב לאכול ממנו.

הביט המשמש המסור בקערת המזון ולתדהמתו גילה בה יתוש זעיר אשר בקושי היה נראה לעין.

על אחת כמה וכמה שהרב שך עצמו, בגילו המופלג ובראייתו החלושה לא יכל לראות זאת.

לאחר שהוחלף המזון שבקערה הסכים מיד ראש הישיבה לאכול ממנה.

אותו עסקן נפעם מהמאורע לו היה עד ומשום כך לאחר ששב אל עירו נכנס אל רבו, האדמו"ר מסלונין, וסיפר לו את אשר ראו עיניו.

למרבה פליאתו לא התפעם האדמו"ר כלל מן הסיפור.

האין זה מפליא? תמה העסקן בקול.

האם אתה מתפעל מכך שהקדוש ברוך הוא אינו מביא תקלה על ידו של הרב שך? השיב האדמו"ר בשאלה דע לך שמעלתו ודרגתו של הרב שך הן גבוהות הרבה יותר מכך!

כי אני ה' אלוקיכם והתקדשתם והייתם קדושים (יא, מד)

פרשת שמייני

מצווה שחוללה מהפך

כל ילד המתחיל בלימודי הגמרא פותחין לו בפרק "אלו מציאות" ומפני מה ראו לבחור דווקא בדינים והלכות אלו שאינם מן הקלים שבש"ס, שהרי ספרים על גבי ספרים נתחברו על פרק זה, וקולמוסים רבים נשברו בהבנת כל דבר וכל חלק דבר. יבוא הסיפור הבא וילמד על הכלל כולו עד כמה השקפה ומוסר ודרך חיים יש דווקא בהלכות אלו של אלו מציאות שלו ואלו שחייב להכריז.

בבית המדרש של ישיבת "שערי יושר" בירושלים יושב המשגיח הרב בנימין לוי שליט"א ומולו יושב אודי, אדם הרחוק ממשנה לתלמוד כרחוק מזרח ומערב, אלא שביקש להתקרב ולחזות מעט מנועם ה' ובא לבקר בהיכלו. וכשם שפותחין לילד ב"אלו מציאות" כך פתח לו המשגיח פתח של תורה במשנה של אלו מציאות.

אודי יושב פותח אוזן ולב לשמוע דברי תורה אשר בשבחם וחשיבותם שמע כה רבות. יושב הוא למול הגמרא שומע את דברי המשנה ומתקבלים הדברים על לבו, שכן המוצא אבידה עליו להשיבה. וממשנה לגמרא "מצא פירות מפוזרין, וכמה?" קטע ועוד קטע, הבנה נוספת, אור בעיניים, הנה מבין הוא את הדברים שנכתבו לפני מאות בשנים. אולם זבובן טורדן מזמזם לו במוחו אינו מרפה, אודי אינו יכול יותר לנצור את אשר בלבו, פותח הוא את פיו ושואל בכנות:

"כבוד הרב, למדני נא, וכי לכך נכתבה הגמרא, לקב של שומשמין בשטח של ארבע אמות אם צריך להחזיר או לא, הלא בינינו, כמה כבר שווים של אותם שומשמין, שקל, שתיים, אפילו שלוש, בשביל זה צריך גמרא, בשביל זה לאמץ את הראש, ולבזבז את הזמן, הזאת היא הגמרא שכה הרבית לדבר בשבחה!"?

הרב בנימין מחייך בסובלנות מאיר פנים לשאלתו, ומבאר באורך רוח עד כמה חשיבותו של ממון שאינו שלך, ודין פרוטה כדין מאה, ואין ההבדל בין אם שווין של השומשמין הוא אלף או כלום, השאלה המהותית היא אם שלך הוא הדבר או לא.

אחר שהובנו הדברים ונתעכלו במוחו, ממשיך הרב בנימין ואומר "אספר לך סיפור, ממנו תלמד כמה ערך יש לפרוטה אחת, ולמה יכולה לגרום השבתה של שווה פרוטה". וכך הוא מספר:

"בישיבה ישנו בחור אמריקאי בשם מייק, מייק זה הינו גר צדק. מייק גדל בין גויים, מעולם לא עניינה אותו יהדות מהי, ובוודאי שלא יהדות אורתודוקסית שלומדת "אלו מציאות שלו". מה אם כן גורם לבחור שכזה להתעניין ביהדות ואף לעשות צעד מהפכני בחייו ולהתגייר, וכיצד קשור סיפורו של מייק ל"אלו מציאות".

ובכן, אמו של מייק התגוררה בליקווד, ומייק שבא לביקור בבית אמו נזקק לשירותי הצרכנייה המקומית ששימשה גויים ויהודים כאחד, כידוע בליקווד גרים אברכים רבים בני תורה ומתנהלת שם קהילה לתפארת, אלא שמייק עד ליום זה כמעט ולא שם לב לקיומם, אם בכלל.

בעומדו בתור כדי לשלם על המצרכים שלקח, עמד לפניו אברך חרדי גם הוא עמוס במצרכים, הקופאית מסרה לו את החשבון, שילם ויצא. כעבור דקות אחדות שלפי חשבוננו של מייק באותן דקות כבר עבר האברך מרחק ניכר מן הצרכנייה, ניצב לו האברך שוב ליד הקופה, ומה מתברר? הקופאית בחוסר שימת לב נתנה לו עודף ברבע דולר יותר על המגיע, ומיד כאשר שם האברך לב לדבר מיהר להחזיר את אותה מטבע שאינה שלו.

פרשת שמיני

מייק עמד בפעם מול מוסריות שכזו שמעולם לא נתקל בה, מוכן היה להגדיר זאת כמוסר על אנושי, לחזור בעבור רבע דולר, דבר זה היה נשגב מבינתו. סקרנותו של מייק התעוררה והוא ביקש להכיר מקרוב את אורחות חייהם של אותם אנשים המסוגלים לרמה מוסרית שכזו.

בתחילה עדיין היה מרוחק, לבו לא נתנו להתקרב יתר על המידה, בכל יום כשהיה רואה ילדים שבים מבית תלמודם היה ניגש ומבקש "פסוק לי פסוקך, מה למדתם היום?" וכך אט אט נתקרב והלך, עד שנתגייר ובא לישב בישיבה".

כך מסיים הרב בנימין את סיפורו, ומותיר את השומע בפעם מעוצמתם של "אלו מציאות". אודי נהג מונית היה, וזו הייתה פרנסתו. לימים באמצעו של יום עבודה עמוס, בין נסיעה לנסיעה נזדמן ל"קניון" והרשה לעצמו להתרענן מעט ולעלות לקנות לעצמו משהו לאכול. החנה את המונית במקום חניה מסודר, נעל אותה, עלה וקנה מנת פיצה להשביע את נפשו. כעבור זמן מה שב אל המונית, הודיע לסדרן על מיקומו, והסדרן בתחנת המוניות העביר לו יעד נסיעה.

אודי מתניע את המונית מתכוון לנסיעה, מתעכב לשניה קלה כדי לבדוק את העודף שקיבל על הפיצה, והנה רואה הוא כי המוכר טעה ונתן לו שקל יותר מן המגיע. בתחילה חשב שלא להתייחס, וכי בעבור שקל אחד יבטל נסיעה ששווה הרבה יותר.

אולם, הדברים ששמע מהרב בנימין חדרו למוחו והתעקשו לזמזם... "אלו מציאות... קב שומשומין... מייק... ליקווד... רבע דולר... גר צדק... שערי יושר..." אחר מאבק של דקות מספר מודיע אודי במכשיר הקשר לסדרן כי אינו יכול לבצע את הנסיעה. יוצא מן המכונית נועל אותה שוב, ועולה חזרה לקניון כדי להחזיר שקל אחד שאינו שלו.

כאשר סיפר אודי שהיום הינו יהודי ירא שמיים שומר תורה ומצוות את הסיפור היה מסיים ואומר: "טעם הניצחון במאבק של השבת אותה מטבע שאינה שלי, נתן לי לטעום את הטעם המתוק של היהדות, ואת עוצמת דבריהם של חכמינו זכרונם לברכה, שירדו לעומק נפשו של אדם, להבין כי יותר משהאדם עושה את המצוות המצוות עושות את האדם..."

והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני (יא,מד)

יש להבין מהו כפל לשון: "והתקדשתם והייתם קדושים"? הדבר יבואר על פי משל:

בעיר אחת חי צדיק גדול וסיד ולו בן יחיד שהיה מתהלך בדרכי אביו בצדקות חסידות ופרישות.

יום אחד נסע הבן בשיירה מעיר לעיר ולפתע פתאום התנפלו עליהם שודדים עזי נפש ושבו את כל בני השיירה בשבי.

נטלו השודדים את שללם, עלו על אוניה והפליגו עימם לארץ רחוקה.

היתה זו ארץ שכל יושביה רעים וחטאים, זוללים וסובאים.

ימים רבים דאג האב לבנו כי לא שמע ממנו מאומה, ורק לאחר כשנה נודע לו אשר אירע לבנו.

אסף הצדיק פרוטה לפרוטה עד שהצטרף בידו סכום כסף גדול, או אז יצא בספינה לאותה מדינה רחוקה כדי לגאול את בנו מן השבי.

פרשת שמיני

ואכן, בחסדי שמים הצליח האב במשימתו, השובים נעתרו לפדות את הבן תמורת סכום הכסף וכעבור זמן שבו השניים אל ביתם בשלום.

לאחר שובם בחן האב את בנו היטב, הסתכל במעשיו ובמידותיו ובמנהגיו ושמח לראות כי שום מידה רעה לא דבקה בו, וכי השהות בקרב אותם פראים לא הזיקה לנשמתו של הבן.

אמנם, לצערו הרב, הבחין האב כי גם המידות הטובות שהיו בבנו בטרם נפל בשבי נעלמו ואינם.

כן הוא גם הנמשל אמר רבי יוסף חיים בעל ה"בן איש חי" בני ישראל גלו למצרים, ארץ שכולה טומאה וכשפים, והקדוש ברוך הוא גאל אותם משם ביד חזקה ובזרוע נטויה.

והנה, אף שבני ישראל לא ירשו את טבעם של המצרים בתועבותיהם, אמנם עדין לא היו במעלה הגבוהה של קדושת האבות.

משום כך אמר להם הקדוש ברוך הוא: "והתקדשתם" שפירושו סורו והבדלו מהרע של מצרים.

"והייתם קדושים" דבקו בטוב עד שתשובו להיות במעלתם של אבותיכם הקדושים.